

Mierzecki, Roman

Zebranie naukowe Sekcji Nauk Ścisłych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 38/1, 231-233

1993

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zebranie naukowe Sekcji Nauk Ścisłych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

W dniu 17 listopada 1992 r. odbyło się w Sali Seminaryjnej Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN w Pałacu Staszica w Warszawie posiedzenie Sekcji Nauk Ścisłych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Prezydium Komitetu reprezentował wiceprzewodniczący Komitetu prof. dr T. Nowak. Głównym tematem posiedzenia było uczczenie pamięci Mariana Smoluchowskiego w związku ze 120 rocznicą Jego urodzin i 75 rocznicą śmierci. Referent, prof. dr Bronisław Średniawa zestawił na wstępie XIX wieczne osiągnięcia termodynamiki fenomenologicznej traktującej materię jako twór ciągły oraz teorii kinetycznej materii opierającej się na korpuskularnej teksturze materii. Na tym tle przedstawione zostały prowadzone przez Smoluchowskiego od 1900 r. (opublikowane w 1906 r.) rozważania nad teorią ruchów Browna, których wyniki były zgodne z opublikowaną w 1905 r. pracą Alberta Einsteina. Potwierdzenie przewidzianych przez tych badaczy na drodze teoretycznej zależności wielkości przesunięć cząstek wykonujących ruchy Browna od czasu, temperatury, wielkości cząstek i lepkości ośrodka w wykonanych przez Theodora Svedberga pomiarach (który zresztą początkowo nie znał wspomnianych prac teoretycznych) spowodowało ostateczne uznanie poglądu o korpuskularnej teksturze materii. W 1908 r. główny do tego czasu przeciwnik koncepcji korpuskularnej, zwolennik empiriokrytycyzmu Macha i twórca energetyzmu Wilhelm Ostwald stwierdził, że doświadczenia Svedberga i ich zgodność z przewidywaniami teoretycznymi stanowią dowód słuszności zwalczanej przez niego koncepcji. Poparciem poglądów korpuskularnych była rozwinięta w późniejszych latach przez Smoluchowskiego teoria fluktuacji potwierdzona doświadczalnie przez pozostającego w żywej korespondencji z polskim badaczem Theodora Svedberga.

Druga część zebrania poświęcona była sprawozdaniu z działalności związanej z historią nauk ścisłych w kończącym się roku. Matematycy brali udział w uroczystościach związanych ze 100-leciem urodzin Stefana Banacha, w tym w sesji zorganizowanej w Warszawie przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, przez Instytut Matematyczny PAN w Warszawie, oraz Uniwersytet i Politechnikę we Lwowie. W dniach 5-9 maja odbyła się kolejna Szkoła Historii Matematyki poświęcona analizie funkcjonalnej oraz analizie funkcji zespolonych. Przygotowywane jest wydanie materiałów tej Szkoły w wersji polskiej i angielskiej. Do Archi-

wum Matematycznego w Sopocie wpłynęły kserokopie materiałów z archiwów lwowskich. Kolejna Szkoła Historii Matematyki ma być poświęcona osiągnięciom Davida Hilberta w związku z 50 rocznicą Jego śmierci.

Astronomowie przygotowują opracowanie instrumentów astronomicznych oraz działalności Stacji Sejsmologicznej na Wawelu. Zwrócono też uwagę na działalność popularyzującą historię astronomii planetariów w Olsztynie, Fromborku i Łodzi.

W poświęconych problemom historii fizyki międzynarodowych konferencjach w Ulm i Lhomo brał udział prof. B.Średniawa. Prof. M.Sufczyński wygłosił w Instytucie Fizyki PAN referat n.t. historii fizyki teoretycznej. Na Wydziale Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr A.Wróblewski prowadzi kursowy wykład historii fizyki.

W zakresie historii chemii zebrani zostali poinformowani, że członkowie Sekcji Historii Chemii Polskiego Towarzystwa Chemicznego opracowują temat *Szkoły Naukowe Chemików Polskich* finansowany w ramach grantu przyznanego przez Komitet Badań Naukowych. W ramach Zjazdu Chemików Polskich we wrześniu wygłoszono 6 referatów związanych z historią chemii. Wrześniowo-październikowy numer „Wiadomości Chemicznych” z 1991 r. poświęcony jest w całości historii niektórych gałęzi polskiego przemysłu chemicznego, zaś w 9/10 zeszycie tego czasopisma z 1992 r. ukaże się artykuł R.Mierzeckiego o formowaniu się podstawowych pojęć termodynamiki. Ten sam autor ogłosił w „Journal of Chemical Education” analizę pochodzenia wprowadzonych przez M.Faradaya terminów związanych z elektrochemią. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” opublikował pracę M.Dąbkowskiej i R.Mierzeckiego o interpretacjach alegorii alchemicznych oraz dokumenty związane z doktoratem Marii Skłodowskiej-Curie. W pierwszym zeszycie wydawanego przez IHNOiT nowego czasopisma „Analecta” (redaktor naczelny H.Lichočka) znalazł się artykuł I.Z.Siemiona p.t. *Podróż mineralogiczna Jana Jaśkiewicza*. Prof. Sołoniewicz opublikował artykuły n.t. katedr chemii nieorganicznej w Polsce w okresie międzywojennym.

W Uniwersytecie Warszawskim na II roku chemii prowadzony jest wykład z historii chemii. Doc. dr M.Dąbkowska w ramach lubelskiego Uniwersytetu III Wieku oraz w Lubelskim Towarzystwie Naukowym i w Kole Chemików UMCS wygłosiła trzy referaty, z których jeden dotyczył działalności lubelskiego historyka nauk ścisłych prof. Armina Teskego w związku z 25 rocznicą Jego śmierci.

Dr Lichocka w czasie międzynarodowego Kongresu w Sopron *Kobiety w nauce* omówiła działalność kobiet chemiczek w Polsce.

Roman Mierzecki
(Warszawa)

Symposium poświęcone Polish University College

W dniach 9-11 września 1992 r. odbyło się w Pałacu Staszica w Warszawie sympozjum poświęcone największej w dziejach polskiej uczelni na obczyźnie — Polish University College — działającej w Londynie w latach 1947-1953. Pretekstem była pięćdziesiąta rocznica powołania w Wielkiej Brytanii przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie Komisji Akademickich Studiów Technicznych (5 I 1942 r.) —decyzji inaugurującej szeroko zakrojoną inicjatywę oświatową, podjętą początkowo z myślą o powojennej odbudowie Kraju, a z czasem, po Jałcie, służącą innemu celowi: przygotowaniu zawodowemu tych uczestników wysiłku zbrojnego na Zachodzie, którzy w zaistniałej sytuacji politycznej zdecydowali się pozostać na emigracji.

Idea zorganizowania takiego sympozjum wyszła wiosną 1991 r. od prof. Józefa Kestina, członka zagranicznego PAN, wykładającego na Brown University (Providence, USA). Prezydium PAN powierzyło jej realizację Instytutowi Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Przeszło pół roku trwała wstępna korespondencja z rozproszonymi po całym świecie byłymi wykładowcami i studentami PUC-u. W warszawskim spotkaniu wzięło ich udział ponad trzydziestu. Przybyli głównie z Wielkiej Brytanii (21), Kanady (4) i Stanów Zjednoczonych (3). Wśród nich znalazły się tak wybitne postacie jak prof. Edward Szczepanik, wykładowca PUC-u, ostatni premier Rządu PR na uchodźstwie, prof. Zbigniew Jastrzębski, były wicekanclerz PUC-u, wykładowca uniwersytetu w Pasadenie (USA), czy prof. Zygmunt Jelonek, były wykładowca PUC-u, twórca specjalnego typu nowatorskiej podówczaś radiostacji użytej przez dowództwo Sprzymierzonych podczas inwazji Normandii. Dr Peter Moore, również były wykładowca PUC-u, reprezentował londyński Imperial College of Science and Technology — uczelnię, która pół wieku temu